

Projektas „ES struktūrinių fondų poveikio bendrajam vidaus produktui vertinimas“ finansuojamas pagal 2007-2013 metų Techninės paramos veiksmų programą

ES struktūrinių fondų poveikio bendrajam vidaus produktui vertinimas

SANTRAUKA

ES struktūrinių fondų poveikio bendrajam vidaus produktui vertinimą pagal 2009 m. sausio 7 d. paslaugų pirkimo sutartį Nr. (1.35) - 14P-001 Lietuvos Respublikos finansų ministerijos užsakymu atliko UAB „BGI Consulting“ bendradarbiaujant su dr. John Bradley, EMDS (Economic Modelling and Development Strategies)

2009 m. rugsėjis

Lietuvos 2004-2006 metų bendrajame programavimo dokumente (BPD) buvo keliamas tikslas sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos, kuriai būdingas didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, stiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį gyvenimo lygį ir visų gyventojų gerovę. Kaip teigiama ilgalaikėje vizijoje, pagrindinis nacionalinės ūkio plėtros prioritetas - pasiekti aukštus BVP augimo rodiklius.

ES struktūrinių fondų poveikio bendrajam vidaus produktui vertinimas buvo skirtas įvertinti ES struktūrinių fondų poveikį BVP įsisavinant ES struktūrinę paramą Lietuvoje 2004-2006 m. programavimo laikotarpiu ir parengti rekomendacijas dėl ES struktūrinių fondų poveikio BVP didinimo 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu. Vertinimo metu taip pat buvo įvertinti Lietuvos socialinės ir ekonominės situacijos pokyčiai nuo BPD įgyvendinimo pradžios, palyginant su pradine situacija ir prielaidomis, išskeltomis BPD.

Vertinimo tikslams ir uždaviniams pasiekti buvo parengtas Lietuvos ekonomikos makro modelis HERLIT, kurio pagrindas - pripažintas ir plačiai naudojamas (taip pat ir Europos Komisijos) HERMIN modelis. Vertinimo metu taip pat naudoti kiti analizės ir vertinimo metodai, kurie detaliau aprašyti galutinėje ataskaitoje.

Šiame dokumente pateikiama makroekonominės situacijos ir sektorių analizės santrauka bei vertinimo pagal tinkamumo, rezultatyvumo, poveikio ir efektyvumo vertinimo kriterijus pagrindiniai rezultatai.

Makroekonominės situacijos pokyčiai BPD įgyvendinimo metu

Analizuojamu laikotarpiu (2004-2008 m.) žymiai sumažėjo vienam gyventojui tenkančio BVP ir darbo našumo (vienam užimtajam tenkančio BVP) skirtumai tarp Lietuvos ir ES vidurkio.

Vidutinis metinis nedarbo lygis periodo pabaigoje taip pat žymiai sumažėjo ir net tapo mažesnis už ES vidurkį. Skaičiuojama, kad vidutinis metinis nedarbo lygis 2009 m. ir 2010 m. didės atitinkamai iki 13,5 proc. ir 15,4 procento, t. y., nedarbo lygis grįžtų į 2001-2002 m. lygį. Nedarbo lygis augo ir ES - Eurostat duomenimis, nedarbo lygis 2009 m. vasarį euro zonoje ir ES-27 jau pasiekė atitinkamai 8,2 proc. ir 7,6 procento.

Lyginant su ES vidurkiu, žymiai sulėtėjo Lietuvos vienetinių darbo jėgos sąnaudų didėjimas. Atsižvelgus į Lietuvos tarptautinio konkurencingumo išlaikymo svarbą recesijos metais, šis skirtumas laikytinas pranašumu.

Lietuvos bendrojo užimtumo lygis, matuojamas dirbančių asmenų dalimi visoje 15-64 m. amžiaus gyventojų grupėje (proc.), analizuojamu laikotarpiu augo, tačiau nepasivijo ES vidurkio, kuris šiuo laikotarpiu taip pat augo.

Nors skirtumas tarp esminių valstybės ekonominių lygį apibūdinančių rodiklių (BVP vienam gyventojui bei darbo našumo (vienam užimtajam tenkančio BVP)) sparčiai mažėjo (Lietuva artėjo prie ES vidurkio), tačiau skirtumas išlieka didelis ir jis dar gali išaugti dėl didesnio Lietuvos ūkio nuosmukio, lyginant su ES.

Pokyčiai sektoriuose BPD įgyvendinimo metu

Transportas

Lietuvos transporto sektorius, ypač sausumos krovinių pervežimai nuo įstojimo į ES dinamiškai vystėsi. Buvo tobulinama infrastruktūra, didėjo krovinių vežimo keliais ir geležinkeliais apimtys, augo darbo našumas ir sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė. Civilinėje aviacijoje buvo didelė pažanga, tačiau bankrutavus didžiausiam Lietuvos vežėjui šis sektorius tapo vienu problematiškiausių. Nors nuo 2004 m. iki 2008 m. pabaigos saugumas Lietuvos keliuose iš esmės nepagerėjo, 2009 m. I pusmečio statistika rodo, kad šis rodiklis gali įgauti pozityvią tendenciją.

Informacinė visuomenė

BPD įgyvendinimo laikotarpiu informacinės visuomenės plėtra Lietuvoje vyko pakankamai sėkmingai. Tai buvo sąlygota daugelio veiksnių, pirmiausiai informacinių ir ryšių technologijų horizontalaus pobūdžio ir pritaikomumo galimybių visuose visuomenės, verslo ir viešojo sektoriaus srityse. Lyginant informacinės visuomenės išsivystymo lygį BPD periodo pradžioje ir 2008 m. daroma išvada, kad Lietuva artėja prie ES-15 ir ES-27 vidurkių (tam tikrų informacinės visuomenės parametrų atžvilgiu). Pavyzdžiui, 2004 m. nuolatinių interneto vartotojų skaičiumi Lietuva atsiliko apie 10 proc. punktų nuo ES-27 vidurkio ir per 12 proc. punktų nuo ES-15 vidurkio. Pastaraisiais metais sparčiau augęs rodiklis Lietuvą priartino tiek prie ES-27, tiek prie ES-15 vidurkio ir 2008 m. liko tik atitinkamai 6 proc. ir 8 proc. punktų skirtumas.

Energetika

Lietuvos energetikos ūkis yra pakankamai gerai išplėtotas, todėl pagrindinis pastarųjų metų dėmesys buvo skirtas kokybiniam jo vystymui. Svarbu atkreipti dėmesį į nepakankamą atsinaujinančios energijos šaltinių išnaudojimą bei aukštą priklausomybę nuo naftos ir gamtinių dujų, kuri dar labiau išaugo uždarius Ignalinos atominę elektrinę. Nuo 2001 m. iki 2006 m. energijos gamybos ir vartojimo rodikliai artėjo prie ES rodiklių, tačiau daugelis jų kol kas dar labai skiriasi nuo ES vidurkių. Energetinis intensyvumas, t. y. sunaudojamų energetinių išteklių ir BVP santykis Lietuvoje yra aukštesnis nei vidutiniškai ES. Tai reiškia mažesnę Lietuvos ūkio efektyvumą energetikoje, tačiau iš dalies parodo ir skirtingą BVP lygį bei struktūrą.

Aplinkos apsauga

Daugelyje aplinkos apsaugos kryptių įvyko teigiamų pokyčių: sumažėjo vandens teršimas, pagerėjo vandens išvalymo kokybė, išaugo perdirbamų atliekų dalis, padidėjo saugomų teritorijų skaičius ir plotas. Šiltnamio efektą sukeliančių substancijų emisija į atmosferą Lietuvoje buvo trečdaliu mažesnė nei vidutiniškai ES - 6,8 tonos prieš 10,4 tonų CO₂ ekvivalento 2006 metais. Tačiau išlieka ir neišspręstų problemų, pirmiausia oro tarša miestuose ir vis dar nepakankama atliekų perdirbimo dalis.

Susidarančių komunalinių atliekų vienam gyventojų skaičius Lietuvoje taip pat yra mažesnis nei vidutiniškai ES. Lietuvoje 2006 m. vienam gyventojui vidutiniškai susidarė 390 kg komunalinių atliekų, ES vidurkis yra 517 kg vienam asmeniui. Tačiau ES į sąvartynus 2006 m. pateko tik 213 kg arba mažiau nei pusė atliekų tenkančių vienam gyventojui. Lietuvoje šis rodiklis siekia apie 90 procentų. Lietuvoje tinkamai perdirbama tik 37 proc. pakuočių, kai ES vidurkis šioje srityje yra 57 procentai. ES taip pat sparčiai auga energijos gamybos deginant komunalines atliekas apimtys, o Lietuvoje šios technologijos dar nenaudojamos.

Sveikatos priežiūros ir socialinė infrastruktūra

Sveikatos apsaugos infrastruktūroje didėjo privačių sveikatos įstaigų dalis, o ligoninių ir medicinos punktų skaičius mažėjo, tačiau viešojo sveikatos apsaugos finansavimas santykinai didėjo. Bendras gydytojų skaičius buvo stabilus.

Socialinei infrastruktūrai priskiriamų įstaigų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu daug nesikeitė, tačiau struktūrinių fondų investicijų mastai, augęs paslaugų neįgaliesiems suteikimas leidžia teigti apie kokybinę socialinės infrastruktūros plėtrą. Privati iniciatyva šioje srityje vis dar santykinai maža.

Lietuvos išlaidos sveikatos apsaugai nedaug skiriasi nuo atitinkamų rodiklių kitose ES naujokėse - jos yra žymiai mažesnės palyginus su senųjų ES narių išlaidomis. Vienam gyventojui tenkančių išlaidų absoliučia išraiška skirtumas vis dar išlieka didelis.

Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP) bei inovacijos

Apibendrinant MTTP ir inovacijų statistinius bei palyginamuosius duomenis, matyti, kad MTTP ir inovacijų sektorius Lietuvoje nepadarė akivaizdžios pažangos, o kai kuriais parametrais Lietuvos MTTP ir inovacijų potencialas sumažėjo.

Lietuvos išlaidos MTTP vis dar atsilieka nuo ES-27 vidurkio: 2003 m. buvo beveik tris kartus, 2007 m. - daugiau nei du kartus mažesnės.

Užimtumas ir nedarbas

Nuo įstojimo į ES Lietuvos darbo rinkoje buvo dideli pokyčiai. Dėl spartaus ūkio augimo ir didelio masto emigracijos, siekiant įsidarbinti Vakarų Europos šalyse, aukštą nedarbą pakeitė darbo jėgos trūkumas, kuris, daugelio ekspertų teigimu, tapo vienu iš ekonomikos perkaitimo požymių ir tolimesnės šalies ūkio plėtros kliūtimi. Tačiau 2008 m. pabaigoje padėtis darbo rinkoje pasikeitė - prasidėjusi gili recesija lėmė masinius darbuotojų atleidimus, o bendrą padėtį pablogino ir ekonominės krizės globalumas, dėl kurio buvo sudėtingiau įsidarbinant ir kitose ES valstybėse.

Švietimas ir profesinis mokymas

Švietimo ir profesinio mokymo sritis vystosi nuosekliai. Per visą analizuojamą laikotarpį valstybės išlaidos švietimui didėjo, tačiau jos atsiliko nuo BVP augimo, o didžiausia jų dalis dar skiriama darbuotojų atlygimams, mokesčiams už komunalines paslaugas ir pan.

Šalyje gerėja bendrojo išsilavinimo rodikliai ir vis didesnė dalis asmenų įgyja pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą. Taip pat labai daugėja asmenų, siekiančių įgyti aukštąjį išsilavinimą. Tačiau pastaroji tendencija vertinama dvejopai, nes didėjanti disproporcija tarp aukštųjų ir profesinių mokyklų absolventų skaičiaus neatitinka darbo rinkos struktūros bei prieštarauja labiausiai pažengusių ES valstybių praktikai.

Mokymosi visą gyvenimą (life-long learning) situacija Lietuvoje nėra gera ir pastaraisiais metais beveik nesikeitė. Netgi papildomos ES struktūrinių fondų investicijos, skirtos suaugusiųjų mokymui, nepadėjo sumažinti didelio atsilikimo nuo ES vidurkio.

Žemės ūkis

Pastarojo dešimtmečio Lietuvos žemės ūkio raida priartino ją prie ES senbuvių rodiklių. Žemės ūkio dalis šalies sukuriamoje pridėtinėje vertėje mažėjo, tačiau stabilios ar augančios fizinės produkcijos apimtys rodo, kad šis sumažėjimas, visų pirma, buvo sąlygotas kitų, neagrarinių ūkio šakų augimu. Užimtumas žemės ūkyje sumažėjo daugiau negu dvigubai, kas kartu su fizinių produkcijos apimčių didėjimu reiškia našumo šioje ūkio šakoje augimą.

Kaimo plėtra

2001-2007 m. Lietuvos kaimas vystėsi stabiliai. Kaimo gyventojų dalis išliko beveik nepakitusi, nedarbas kaime mažėjo, gyventojų pajamos augo. Tačiau atskiri rodikliai, tokie kaip natūralus gyventojų prieaugis, spartus mirčių nuo alkoholio augimas ar ištuokų skaičiaus didėjimas yra neigiami, nors dažniausiai šios problemos yra būdingos apskritai Lietuvai, o ne vien tik kaimui. Be to, svarbu atkreipti dėmesį į dabartinių kaime gyvenančių nepilnamečių ateities planus, nes šiuo metu darbingų gyventojų iki 45 metų amžiaus kaimuose yra santykinai mažiau, būtent dabartinių kaimo vietovėse gyvenančių nepilnamečių sprendimai dėl būsimosios gyvenimo vietos paveiks būsimą Lietuvos kaimo plėtrą.

Miškininkystė

Palyginus su dešimtmečio pradžia, didėjo šalies miškingumas, bendras medienos tūris, medienos tūris miško ploto vienetui, išaugo miško išteklių. Nepaisant mažėjančių miško kirtimo apimčių, augo miškininkystės sektoriaus pridėtinė vertė.

Žuvininkystė

Pastaraisiais metais mažinamas Baltijos jūros žvejybos laivynas, taip pritaikant jį prie mažinamų menkių žvejybos kvotų ir pagerinant likusios laivyno dalies ekonominius rodiklius. Taip pat modernizuojamos akvakultūros įmonės, didinamas jų gamybos potencialas, dėl ko didėja tam tikri akvakultūros pagaminamos produkcijos kiekiai. Analizuojamu laikotarpiu dėl naujų žvejybos rajonų (pavyzdžiui, Ramiojo vandenyno) įsisavinimo bei geresnio tam tikrų rūšių žuvų (pavyzdžiui, šprotų) kvotų panaudojimo žymiai išaugo sugaunamų žuvų kiekiai.

Pramonė ir verslas

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje smulkus ir vidutinis verslas išgyveno esminio pakilimo stadiją, augant bendram įmonių skaičiui bei jų svoriui tiek sukuriama BVP, tiek ir užimtųjų struktūroje. Kol kas išliekanti neigiama mažų ir vidutinių įmonių plėtros tendencija yra tolimesnis regionų verslumo

netolygumo augimas, bei nepakankamas aukštų ir vidutiniškai aukštų technologijų vystymas ir taikymas mažose ir vidutinėse įmonėse.

Turizmas

Remiantis statistiniais duomenimis, atvykstamojo ir vietinio turizmo šakoms integracija į ES buvo naudinga: padaugėjo atvykstančiųjų turistų, Lietuvos gyventojų pajamų augimas skatino aktyviau naudotis vietinio turizmo įmonių paslaugomis. Didėjant paklausai, verslas daugiau investavo į turizmo infrastruktūros, visų pirma, viešbučių ir kaimo turizmo objektų, plėtrą. Motelių verslas, nepaisant greitos plėtros, vis dar yra nepakankamai išvystytas, ypač atsižvelgiant į Lietuvos kaip tranzitinės valstybės reikšmę.

Tinkamumo vertinimais

Remiantis atliktos analizės (pagal SMART rodiklių įvertinimo metodiką) rezultatais, nustatyta, kad 2004-2006 m. BPD priede suformuotas rodiklis „Realus BVP padidėjimas pagal pradinį scenarijų“ yra tinkamas. Šis rodiklis yra vienas svarbiausių vertinant sanglaudos politikos programų poveikį visose pirmojo tikslo ES valstybėse narėse. Šio rodiklio įtraukimas į programavimo dokumentus yra būtinas, kadangi jo pagrindu galima stebėti, kaip konverguojančios šalys narės artėja prie ES BVP vidurkio.

Vertinimo rezultatai parodė, kad 2004-2006 m. BPD investicijų poveikis ir ilgalaikiai socialiniai ir ekonominiai padariniai atitinka visuomenės poreikius, kurie šiame vertinime suprantami kaip BPD tikslų ir uždavinių, išreikštų poveikio rodikliais, pasiekimo laipsnis. Pirmiausia tai sąlygota teigiamo BPD investicijų poveikio, kuris yra išreikštas per pagrindinius programos lygmens poveikio rodiklius (BVP lygio padidėjimas ir sukurtos darbo vietos). Vykdant programą, struktūrinių fondų investicijos (ypač 2007-2008 m.) sukėlė ir neigiamų socialinių ir ekonominių padarinių, t.y. trumpuoju periodu neigiamai įtakojo prekybos balansą, kainų lygį, darbo užmokesčio lygį, valstybės skolinimosi poreikį. Programai pasibaigus, neigiamų ilgalaikių BPD investicijų padarinių neužfiksuota.

Rezultatyvumo vertinimas

Vertinimo pagal rezultatyvumo kriterijų metu buvo atsakyta į pagrindinį vertinimo klausimą - “Koks BPD lygmens rodiklio pasiekimo laipsnis „Realus BVP padidėjimas pagal pradinį scenarijų“?

Rezultatyvumo vertinimas atliktas HERLIT modeliu apskaičiuotus rezultatus palyginant su 2004-2006 m. BPD *ex-ante* vertinime ir 2004-2006 m. BPD priede pateiktais prognostiniais rezultatyvumo ir poveikio skaičiavimais. BPD poveikis realaus BVP lygiui didžiausias buvo 2008 m., kai BVP lygis dėl struktūrinių fondų investicijų padidėjo apie 2,1 procento. HERLIT modeliu gauti BPD poveikio BVP lygiui rezultatai, lyginant su *ex-ante* vertinimu gautais rezultatais, rodo 0,3 proc. punkto didesnę poveikį ir siekia 1,8 proc. kiekvienais BPD įgyvendinimo laikotarpio metais. HERLIT modelio pagrindu atliktas rezultatyvumo vertinimas rodo, kad užsibrėžtas BPD rezultatyvumo laipsnis buvo pasiektas ir vidutiniškai 0,3 proc. punktais viršijo numatytą struktūrinių fondų poveikį BVP.

Poveikio vertinimas

BPD poveikis atskirų ūkio sektorių pridėtinei vertei

Didžiausias BPD poveikis buvo statybų sektoriui, kuriame realaus BVP lygio padidėjimas 2008 m. siekė 7 proc., tačiau pasibaigus BPD įgyvendinimui poveikio nebebuvo. Poveikis paslaugų sektoriui taip pat gana žymus - 2008 m. siekia 2,3 proc., tačiau vėliau staiga sumažėja. Poveikis gamybos sektoriaus kuriamam BVP pasireiškia ne iš karto, bet auga pasibaigus programai. Pavyzdžiui, 2010 m. poveikis gamybos sektoriui sieks apie 0,75 proc. ir tęsis vidutiniu laikotarpiu. Poveikis viešajam sektoriui nereikšmingas ir yra nulemtas nežymių kainų ir darbo užmokesčio lygio pokyčių.

BPD poveikis atskirų ūkio sektorių produktyvumui

BPD poveikis visos ekonomikos darbo našumui labiausiai pasireiškė 2008 m. ir siekė 0,35 proc. (t.y. produktyvumas buvo 0,35 proc. didesnis lyginant su scenarijumi, kuriame nėra BPD investicijų). Gamybos sektoriaus darbo produktyvumas dėl BPD investicijų 2008 m. išaugo 0,8 proc. punkto, paslaugų sektoriaus darbo produktyvumas dėl BPD investicijų 2008 m. - 0,53 proc. punkto.

BPD investicijų ilgalaikiai socialiniai ir ekonominiai padariniai

2004-2006 m. BPD investicijų ilgalaikiai socialiniai ir ekonominiai padariniai (padariniai (poveikis), kurie tęsiasi programai pasibaigus) yra identifikuoti ir įvertinti naudojant HERLIT modelį.

Ilgalaikis BPD investicijų poveikis BVP

Kitas metais po programos pasibaigimo (sumažėjus investicijoms) pastebimas staigus BPD poveikio sumažėjimas. Nors poveikis BVP lygiui staiga sumažėjo nuo 2009 m., tačiau jis netampa lygus nuliui. Pirmaisiais metais po programos įgyvendinimo pabaigos, t. y. 2009 m., poveikis BVP siekia 0,6 proc., o ilguoju laikotarpiu BVP išlieka 0,13 proc. didesnis nei būtų be BPD investicijų.

Ilgalaikis BPD investicijų poveikis užimtumui

Pirmaisiais BPD įgyvendinimo metais poveikis BVP ir užimtumo lygiui yra panašus, tačiau vėlesniais metais poveikis užimtumui buvo mažesnis negu poveikis BVP. Tai paaiškinama tuo, kad nors vienas iš numatytų BPD tikslų buvo didinti užimtumą, tačiau kur kas svarbesnis tikslas - skatinti produktyvumo ir tarptautinio konkurencingumo augimą, į kuriuos buvo orientuotos didesnės BPD investicijos.

Ilgalaikis BPD investicijų poveikis atskiriems ūkio sektoriams

Poveikis gamybos sektoriaus kuriamai produkcijos apimčiai pasireiškia lėčiau, tačiau svarbiausia, kad tęsiasi ir pasibaigus programai, pavyzdžiui, 2010 m. sieks 0,75 proc. produkcijos apimties padidėjimo ir tęsis vidutiniu laikotarpiu. Poveikis kitų ūkio sektorių produkcijos apimčiai nepasizymi tęstinumu pasibaigus programai.

Ilgalaikis poveikis darbo našumui taip pat labiausiai atsiskleidžia gamybos sektoriuje, kuriame, pasibaigus programai, sektoriaus našumo augimas sudaro nuo 0,7 proc. punktų (2009 m.) iki 0,4 proc. punktų 2015 metais.

Ilgalaikis BPD investicijų poveikis prekybos balansui

BPD įgyvendinimo laikotarpiu dėl struktūrinių fondų investicijų Lietuvos prekybos balansas buvo neigiamas. Šis neigiamas poveikis labiausiai pasireiškė 2008 m. ir siekė -1,2 proc. punktus (prekybos balansas išreiškiamas kaip procentas nuo BVP). Tačiau pasibaigus BPD įgyvendinimo laikotarpiui iš karto pasireiškia nedidelis teigiamas tęstinis BPD poveikis prekybos balansui.

Ilgalaikis BPD poveikis bendrosioms investicijoms

Poveikis bendrosioms investicijoms, įskaitant viešąsias ir privačias investicijas visiems HERLIT modelyje išskirtiems sektoriams, yra labai reikšmingas ir atspindi faktą, kad BPD nėra skirtas reguliuoti paklausą. DIDŽIAUSIAS poveikis bendrosioms investicijoms buvo 2008 m. - 7 proc., o poveikis privačiam vartojimui tuo pačiu metu - tik 3,5 procento. Pasibaigus programos įgyvendinimui, poveikis vartojimui staiga sumažėjo beveik iki nulio, o Poveikis bendrosioms investicijoms išlieka ilgalaikis poveikis.

Ilgalaikis BPD poveikis kainų lygiui

Didžiausias kainų lygio šuolis pastebimas statybos sektoriuje, kuriame BPD poveikis kainų lygiui siekė 2,5 proc. 2008 metais. Poveikis gamybos sektoriaus prekių kainoms yra kiek mažesnis dėl iš dalies išoriškai nulemtos šio sektoriaus kainų aplinkos ir dėl reikšmingo produktyvumo didėjimo sektoriuje.

Efektyvumo vertinimas

Tarptautiniam struktūrinių fondų investicijų efektyvumo palyginimui buvo lyginami ES šalių sudėtiniai daugikliai. Sudėtinis daugiklis (*cumulative multiplier*) - suminis realaus BVP lygio padidėjimas, padalintas iš ES investicijų (procentine išraiška nuo BVP) suminės vertės. Šis santykinis rodiklis leidžia objektyviai tarpusavyje lyginti ES investicijų poveikį šalių BVP. Aukštesnės sudėtinių daugiklių reikšmės rodo didesnę įgyvendintų investicijų efektyvumą. Pagal sudėtinio multiplikatoriaus reikšmę Lietuva priskiriama šalių grupei su santykinai žemesne „sudėtinio daugiklio“ reikšme:

Aukštesnės reikšmės (virš 3.0): IE (4.0), ES (3.3), CZ (3.3) and MT (3.1)

Vidutinės reikšmės (nuo 2.5 iki 3.0): SK (2.8), EL (2.8), EE (2.8), PT(2.6), PL (2.5)

Žemesnės reikšmės (žemiau 2.5): LT (2.4), HU (2.4), SI (2.2), CY (2.2), LV (1.9)

Rekomendacijos

Vertinimo pagrindu buvo suformuotos ir pateiktos rekomendacijos dėl struktūrinių fondų poveikio bendrajam vidaus produktui didinimo. Rekomendacijas galima suskirstyti į pagrindines tris grupes:

- stiprinti struktūrinių fondų programavimo etapą naudojant detalius prognozavimo ir esamos ekonominės situacijos analizės metodus ir taip užtikrinant investicijų atitikimą realiems ūkio ir visuomenės poreikiams;
- stiprinti struktūrinių fondų įgyvendinimo efektyvumą, pasitelkiant mikro lygmes priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimo instrumentus (kaštų naudos analizę ar pan.) ir gautus rezultatus panaudojant finansinių intervencijų peržiūrai;
- stiprinti nacionalinį ir regioninį strateginį planavimą išskiriant svarbiausius ekonomikos plėtros poreikius (pagal konkurencingos ekonomikos plėtros etapus) ir užtikrinti aukštą atnaujintų nacionalinių strateginių dokumentų suderinamumą su struktūrinių fondų programomis.